

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПРИРОДОЗНАВЧИЙ МУЗЕЙ

НАУКОВІ ЗАПИСКИ

Том 13

ВИДАВНИЦТВО ДЕРЖАВНОГО ПРИРОДОЗНАВЧОГО МУЗЕЮ
ЛЬВІВ — 1997

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПРИРОДОЗНАВЧИЙ МУЗЕЙ

НАУКОВІ ЗАПИСКИ

Том 13

Здійснено за фінансовою підтримкою
українсько-польського
СП ТзОВ “Польтрансфер”

ВИДАВНИЦТВО ДЕРЖАВНОГО ПРИРОДОЗНАВЧОГО МУЗЕЮ
ЛЬВІВ — 1997

НАУКОВІ ЗАПИСКИ

Том 13

ВИДАВНИЦТВО ДЕРЖАВНОГО ПРИРОДОЗНАВЧОГО МУЗЕЮ
ЛЬВІВ — 1997

УДК 551.732+591.524+594.329+595.423+069.01

Наукові записки Державного природознавчого музею НАН України. — Львів, 1997. — Т. 13. — 130 с.

У збірнику вміщено статті з питань зоології, екології, геології та історії музею. Матеріали, наведені в збірнику, відбивають результати наукових досліджень, проведених в останні роки на території заходу України.

Для ґрунтових зоологів, малакологів, ентомологів, іхтіологів, орнітологів, геологів, працівників заповідників, національних парків, природознавчих і краєзнавчих музеїв.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Климишин О.С. (*відповідальний редактор*), Бокотей А.А. (*відповідальний секретар*), Дригант Д.М., Коновалова І.Б., Малиновський А.К., Меламуд В.В., Різун В.Б., Чорнобай Ю.М.

РЕЦЕНЗЕНТИ: Козловський М.П., Горбань І.М.

*Друкується за постановою вченої ради
Державного природознавчого музею
Національної академії наук України*

Наукове видання

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ

Державний природознавчий музей

**НАУКОВІ ЗАПИСКИ
ДПМ НАН УКРАЇНИ**

Том 13

Відповідальний редактор О.С. Климишин

Комп'ютерний набір і верстка І.Г. Бронштейн

Адреса редакції:
290008 Львів, вул. Театральна, 18
Державний природознавчий музей НАН України
Телефон: (0322) 72-89-17

ISBN 5-7702-0493-1

© Наукові записки, 1997

УДК 595.713

ЗООЛОГІЯ І ЕКОЛОГІЯ

I.J.Kaprus'

**ADDITIONAL DESCRIPTION OF *FOLSOMIA*
DUODECIMOCULATA MARTYNOVA, 1973 (*COLLEMBOLA*,
ISOTOMIDAE) FROM UKRAINE**

Last time series of new signs are used for the diagnostics of *Isotomidae* species (Deharveng, 1977, 1979; Dunger, 1982; Fjellberg, 1984; Потапов, Стебаева, 1990 and others). *Folsomia duodecimoculata* from environments of Sukhumi (Abkhazia, the Black Sea coast) was described by E.Martynova (Мартынова, 1973) by three specimens, two of which are lost. This species was never observed elsewhere. Because of rather old description many signs of this species remained unknown. Having enough material from three stations of West Ukraine we decided to make up this deficiency.

Description: Body 0.9-1.4 mm long. Greyish-blue with more light legs and furca. Pigment distributed by spots. 6 + 6 eyes on the dark eye spot (fig.1,A). Postantennal organ elliptical (fig.1,G), 16-22 mkm long and 4-5 mkm wide, 2.6-3.2 as long as diameter of nearest ocellus.

Antennae longer than head as 240:210 mkm. Antennal segment I:II:III:IV as 35:55:55:90 mkm. Ventral side of antennal segment I with two thin sensillae (fig.1,B). Antennal organ III consists of two thickened, bent sensory pegs and three sensory hairs. Antennal segment IV with some slightly thickened sensory hairs. Near subapical sensory rod one bent sensilla present.

Labrum with chaetae arrangement 4/5,5,4 (fig.1,K). Palpa of maxillary outer lobe is bifurcated and has 4

sublobae hairs (fig.1,J). Ventral side of head with 4 + 4 chaetae along linea ventralis.

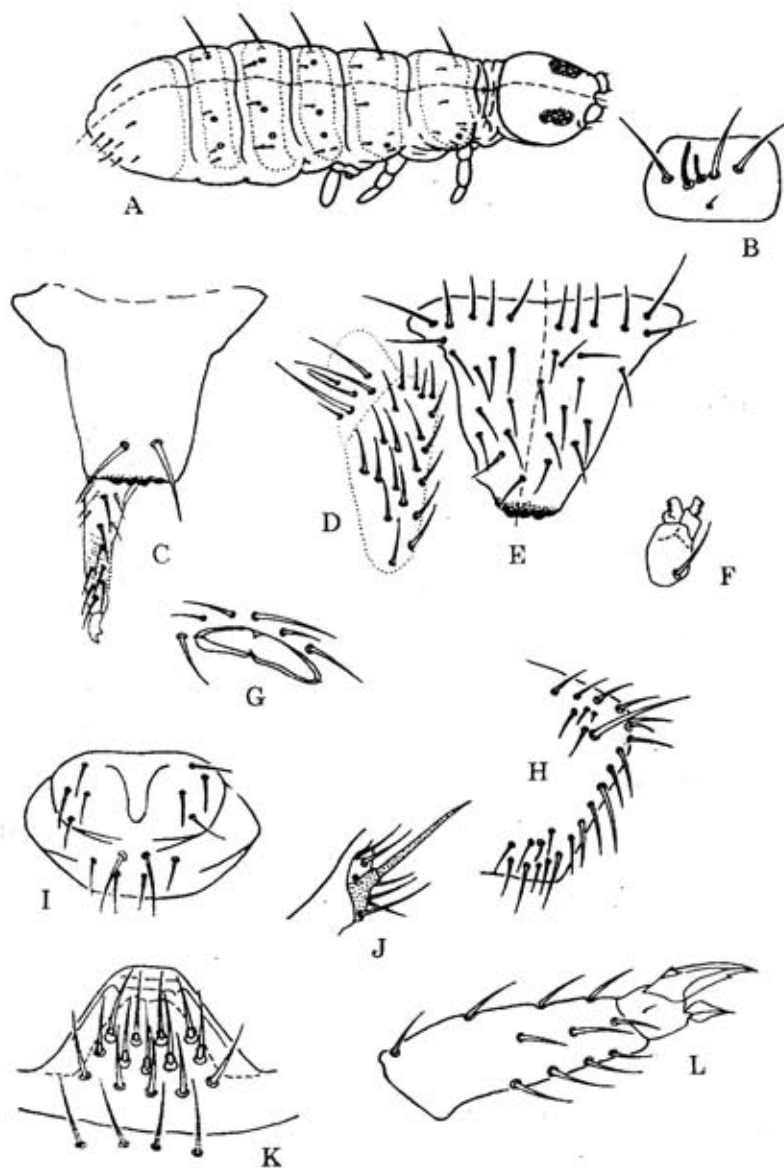
Sensory chaetotaxy as in fig.1,A,H. Number of dorso-lateral sensillae on the tergites Thor. II, III/Abd. I, II, III, IV + V + VI is 5,4 / 3,3,3,7 and microsensilla 1,1/1,1,1.

Legs long (fig.1,L). Claws 13-17 mkm long, with two lateral teeth and one tooth along inner edge. Empodial appendage 7-10 mkm long. Number of chaetae on subcoxa 1, 2 of legs III is 6-9, 7-12. Thoraxes ventrally without chaetae.

Ventral tube with 7 + 7 chaetae (4 + 4 laterally and six on posterior face) (fig.1,I). Retinaculum with 4 + 4 teeth on rami and one chaeta on corpus (fig.1,F). Furca not reaching to posterior part of abdominal sternite II. Manubrium:dens:mucro as 46:42:9 mkm. Dens ventrally with 8 (sometimes 7 or 9 chaetae) and dorsal with 5 chaetae (fig.1,C). Manubrium on ventral side with 1 + 1 (fig.1,C) and dorsal side with 32-35 chaetae (fig.1,E). Mucro with two teeth. Length of macrochaetae on Abd. IV - VI about 5,6 as long as mucro. Furcal subcoxa anterior with 13-22 chaetae, posterior with 5-7 chaetae (often 15-18, 6) chaetae (fig.1,D). Male genital plate with 14 chaetae.

Affinities: *F. duodecimoculata* is related to *Folsomia alpina* Kseneman, 1936 described from mountains of Austria and known also from Carpathians and Caucasus.

Fig.1. *Folsomia duodecimoculata* Martynova, 1973: A — sensory chaetotaxy, B — ventral side of antennal segment I, C — ventral chaetotaxy of manubrium and dens with mucro, D — furcal subcoxae chaetotaxy, E — dorsal side of manubrium, F — retinaculum, G — postantennal organ, H — chaetotaxy of right side of mesonotum, I — ventral tube, J — maxillary outer lobe, K — labrum, L — tibiotarsus and claw

They differ clearly in following morphological characters: *F. duodecimoculata* bears 1 + 1 chaetae on ventral side of manubrium (2 + 2 in *F. alpina*), 8 chaetae ventrally and 5 chaetae dorsally on dens (11 and 4 in *F. alpina*), claws with one tooth along inner edge (claws without inner tooth in *F. alpina*), ventral side of Ant.I with two sensilla (three sensilla in *F. alpina*). They also differ in correlation antennae: head, number of chaetae on ventral tubus, furcal subcoxae, intensity of pigmentation (more dark in *F. alpina*), eye spot form etc.

The comparing population of *F. alpina*, which is found in Pokutsko-Bukovynski Carpathians, is marked out by the specific PAO with small thorns on its internal edge.

Locality: West Ukraine, Ukrainian part of Roztochia, near Lviv, in forest community *Fagetea sylvaticae*, under bark, 6.IV.1988, 18 specimens, leg. I.Kaprus'; East Beskydy (Carpathians), near Skole, *Alnetea incanae*, under bark, 2.VIII.1989, 6 specimens, leg. I.Kaprus' and *Fagetea sylvaticae*, in moss on beech trunk, 24.V.1990, 1 specimen, leg. I.Kaprus'.

Ecological remarks. Discussed *Folsomia* is discovered only on the tree trunk and evidently is typical corticolous species. It was found in mountains up to the altitude of 1000 m.

REFERENCES

- Мартынова Е.Ф. К диагностике ногохвосток рода *Folsomia* Willem. (*Collembola, Isotomidae*) встречающихся на территории СССР // Фауна Сибири. — Новосибирск, 1973. — 2, вып. 16. — С.7-23.
- Потапов М.Б., Стебаева С.К. Виды рода *Anurophorus* Nicolet, 1842 (*Collembola: Isotomidae, Anurophorinae*) фауны СССР // Таксономия насекомых и гельминтов. — Новосибирск: Наука, 1990. — С.15-48.

- Deharveng L. Etude chaetotaxique des Collemboles *Isotomidae* // Bulletin du Museum National d'Histoire Naturelle — 1977. — Ser. 3, № 455, Zool. 318. — P.597-619.
- Deharveng L. Chaetotaxie sensillaire et phylogenese chez les collemboles Arthropleona // Universite P.Sabatier Travaux du Laboratoire d'Ecologie des Arthropodes Edaphiques. — Toulouse. — 1979. — 1, № 3. — P.1-15.
- Dunger W.G. Collembolen (*Insecta, Collembola*) aus der Mongolischen Volksrepublik, II. *Isotomidae* // Annales historico-naturales Musei nationale hungarici. — 1982. — 74. — P.35-74.
- Fjellberg A. The maxillary outer lobe, an important systematic tool in *Isotomidae* (*Collembola*) // Annales de la Societe (R.) zoologique de Belgique. — 1984. — 114, № 1. — P.83-88.
- Kseneman M. Diagnosy novych druhu Collembol ze stredni Evropy // Sbornik Ceskoslovenske Akademie Zemedelske. — Praha, 1936. — 11. — S.101-109.

State Museum of Natural History, National Academy of Sciences of Ukraine, Lviv
Author's address: 290008, Ukraine, Lviv, Teatralna Str., 18, State Museum of Natural History NASU, Kaprus' Ihor, tel.: 72-89-17

І.Я. Капрусь

ДОДАТКОВИЙ ОПИС *FOLSOMIA DUODECIMOCULATA* MARTYNOVA, 1973 (*COLLEMBOLA, ISOTOMIDAE*) З УКРАЇНИ

На підставі матеріалу зібраного в трьох стаціях із заходу України (Сколівські Beskidi і Розточчя) доописаний рідкісний вид *Folsomia duodecimoculata* Martynova, 1973, який був відомий до цього лише з околиць Сухумі (Абхазія). Вказані відмінності від близького виду *Folsomia alpina* Kseneman, 1936.

Державний природознавчий музей НАН України, Львів

Адреса автора: 290008, Україна, Львів, вул. Театральна, 18, Державний природознавчий музей НАН України, Капрусь Ігор Ярославович, тел.: 72-89-17

З М І С Т

Зоологія і екологія

<i>Karplus' I.J.</i> Additional Description of <i>Folsomia duodecimoculata</i> Martynova, 1973 (<i>Collembola, Isotomidae</i>) from Ukraine	3
<i>Капрусь І.Я.</i> Деякі параметри різноманіття угруповань ногохвісток у корінних і похідних лісах Українських Карпат	8
<i>Меламуд В.В.</i> Панцерні кліщі (<i>Oribatei, Acariformes</i>) ґрунту та підстилки смерекових лісів Українських Карпат	24
<i>Стадниченко А.П., Градівський В.М.</i> Молюски роду <i>Lithoglyphus</i> (<i>Gastropoda, Pectinibranchia, Lithoglyphidae</i>) на Заході України	31
<i>Стадниченко А.П., Киричук Г.Е.</i> Значення особливостей будови порового апарату черепашки для таксономії молюсків надродини <i>Pisidioidea</i>	44
<i>Царик Й.В., Яворський І.П.</i> Гетерогенність популяцій малого ставковика (<i>Lymnaea truncatula</i> Müll., 1774) за щільністю і віковою структурою на пасовищах Передкарпаття та суміжних територій	57
<i>Сверлова Н.В.</i> Деякі зміни у видовому складі наземної малакофауни Львова за останні 100 років	65
<i>Подобівський С.С.</i> Каталог фауни твердокрилих підродин <i>Ernobiinae</i> і <i>Anobiinae</i> (<i>Anobiidae</i>) заходу України	69
<i>Гладунко І.Й., Павлюк Р.С.</i> Живлення струмкової форелі (<i>Salmo trutta</i> m. <i>fario</i> Linnaeus, 1758) у річках Сколівських Бескид	79
<i>Марисова І.В.</i> Скеляр (<i>Monticola saxatilis</i> L.) на заході України	83

<i>Таллош В.С.</i> Черношій норець (<i>Podiceps nigricollis</i> C.L. Brehm) у Тернопільській області України	88
---	----

Геологія

<i>Дригант Д.М., Карпенчук Ю.Р.</i> Стратиграфія кембрійських відкладів Передкарпатського прогину	94
---	----

Сторінки історії музею

<i>Климишин О.С.</i> Етапи розвитку природознавчого музею у Львові	114
--	-----

Короткі повідомлення

<i>Годунько Р.Й., Леснік В.В.</i> Личинки одноденок (<i>Ephemeroptera</i>) як компонент раціону денних видів риб	40
<i>Різун В.Б., Коновалова І.В., Яницький Т.П.</i> Нові місця знахідок червонокнижників видів прямокрилих, твердокрилих і лускокрилих комах (<i>Insecta: Orthoptera, Coleoptera, Lepidoptera</i>)	64
<i>Різун В.Б., Мателешко О.Ю.</i> <i>Parophonus mendax</i> (Rossi, 1790) (<i>Coleoptera, Carabidae</i>) — новий вид для фауни України	68
<i>Rizun V.B.</i> On study of <i>Carabus (Eucarabus) obsoletus</i> Sturm, 1815 (<i>Coleoptera, Carabidae</i>) bionomy	82
<i>Сусуловський А.С., Головачов О.В.</i> <i>Chiloplectus</i> Andrassy, 1984 (<i>Nematoda: Plectida</i>) — новий для фауни України рід нематод.	87
<i>Покиньчереда В.Ф.</i> Зимівля рукокрилих на території Кузійського масиву Карпатського біосферного заповідника	124

Скільський І.В., Годованець Б.Й., Бучко В.В., Школьний І.С., Кучінік Л.В. Спостереження рідкісних і нечисленних видів птахів у Чернівецькій області.....	125
---	-----

CONTENTS

Zoology and Ecology

Kaprus' I.J. Additional Description of <i>Folsomia duodecimoculata</i> Martynova, 1973 (<i>Collembola, Isotomidae</i>) from Ukraine.....	3
Kaprus' I.J. Some Parameters of Springtails Communities Diversity in Virgin and Secondary Forests in the Ukrainian Carpathians.....	8
Melamud V.V. The Soil-Dwelling Oribatei Mites, (<i>Acariformes</i>) of the Ukrainian Carpathians Fir-Tree Forests	24
Stadnichenko A.P., Gradvsky V.M. <i>Lithoglyphus</i> (<i>Gastropoda, Pectinibranchia, Lithoglyphidae</i>) Molluscs of the West of Ukraine.....	31
Stadnichenko A.P., Kirichuk G.E. The Importance of Porey's System Structure Peculiarities of Shell for the Taxonomy of the <i>Pisidioidea</i> Molluscs	44
Tsaryk Y.V., Yavorsky I.P. The Density and Age Structure Heterogeneities of <i>Lymnaea truncatula</i> Müll., 1774 Populations on Pastures of Ciscarpathians and Adjoining Territories.....	57
Sverlova N.V. Some Changes in Species Structure of Ground Molluscs of Lviv for the Last 100 Years	65
Podobivsky S.S. Catalogue of Fauna of <i>Ernobiinae</i> and <i>Anobiinae</i> Beetles (<i>Coleoptera, Anobiidae</i>) from the West of Ukraine.....	69

Hladunko I.Y., Pauliuk R. S. Nourishment of Stream Trout (<i>Salmo trutta m. fario</i> Linnaeus, 1758) in the Rivers of Skolivski Beskydy Massif.....	79
Marysova I.V. Rock Thrush (<i>Monticola saxatilis</i> L.) in the West of Ukraine	83
Talposh V.S. Black-Necked Grebe (<i>Podiceps nigricollis</i> C.L. Brehm) in the Ternopil Region of the Ukraine.....	88

Geology

Drygant D.M., Karpenchuk Y.R. The Stratigraphy of the Cambrian Deposits in Carpathian Roredeep	94
---	----

Stages of the Museum History

Klymyshyn A.S. Stages of the Development of the Museum of Natural History in Lviv	114
--	-----

Short messages

Hodunko R.Y., Lesnik V.V. Mayflyer (<i>Ephemeroptera</i>) Larvae as Component of Nourishment of Some Fish Species	43
Rizun V.B., Konovalova I.B., Yanytsky T.P. New Localities of Red Data Book Species of Insects (<i>Insecta: Orthoptera, Coleoptera, Lepidoptera</i>).....	64
Rizun V.B., Mateleshko O.Y. <i>Parophonus mendax</i> (Rossi, 1790) (<i>Coleoptera, Carabidae</i>) — New Species for the Fauna of Ukraine.....	68
Rizun V.B. On study of <i>Carabus (Eucarabus) obsoletus</i> Sturm, 1815 (<i>Coleoptera, Carabidae</i>) bionomy.....	82
Susulovsky A.S., Golovachov A.V. <i>Chiloplectus</i> Andrassy, 1984 (<i>Nematoda: Plectida</i>) — New Genus of Nematodes for the Fauna of Ukraine.....	87